

เรียนรู้จาก ความผิดพลาด

กลุ่ม Line The Nature

“ เพราะเคยทำโครงการร่วมกับ “สงขลาฟอรั่ม” มาก่อนหน้านั้น และเล็งเห็นความสำคัญของการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ชุมชน มองเห็นว่า “สวนพฤกษศาสตร์” ในโรงเรียนถูกปล่อยทิ้งร้าง จึงคิดพัฒนา “สวนพฤกษศาสตร์” ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านพันธุ์ไม้ของโรงเรียนและชุมชน ”

เพราะเคยทำโครงการร่วมกับ “สงขลาฟอรั่ม” มาก่อน น้องๆ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนวชิรานุฎ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา กลุ่ม Line The Nature ประกอบด้วย นันทวุฒิ แยมชุ่ม หรือ “อู๋ม” ศาสตรา จิตตวาทิ หรือ “เกมส์” ประพล แซ่ตั้ง หรือ “แจ๊ค” วรพจน์ นันยะมโน หรือ “ป้อม” และศุภกรณ์ เอียดแก้ว หรือ “เฟรม” เล็งเห็นความสำคัญของการทำ กิจกรรมสร้างสรรค์ชุมชน มองเห็นว่า “สวนพฤกษศาสตร์” ในโรงเรียน ถูกปล่อยทิ้งร้าง จึงคิดพัฒนา “สวนพฤกษศาสตร์” ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้าน พันธุ์ไม้ของโรงเรียนและชุมชน

2 เดือนผ่านไป...ความหวังที่จะพลิกฟื้นสวนพฤกษศาสตร์ในโรงเรียน ให้กลับมามีชีวิตชีวา และดึงดูดให้นักเรียนและประชาชนทั่วไปได้เข้ามาศึกษา เรียนรู้ตามที่ตั้งไว้ ต้องหยุดชะงักลง!

เพราะ “แกนนำ” ไม่สามารถหาแนวร่วมมาช่วยกันขับเคลื่อนกิจกรรม ในพื้นที่กว้างใหญ่แห่งนี้ได้ ลำพังสมาชิกแค่ 5 คน ไม่มีกำลังพอ แม้แต่การ ถางหญ้าดูแลพืชพรรณเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทั่วถึง

ซ้ำทุกคนยังเป็นคณะกรรมการนักเรียน ต้องทำหน้าที่เป็นแกนนำในโรงเรียน รวมทั้งเป็นตัวแทนโรงเรียนไปร่วมกิจกรรมการแข่งขันต่างๆ จนแทบไม่มีเวลาเหลือ ทำกิจกรรมพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์

“ผ่านไป 2 เดือน ธรรมชาติ เขาตะ “พีเก้” ที่เลี้ยงโครงการจากสงขลา ฟอรั่มเห็นว่างานของพวกเราไม่มีความคืบหน้า พีเก้ก็เข้ามาชวนคิดชวนคุย ว่าพวกเราจะไปต่อ หรือจะเปลี่ยนโจทย์” อู๋มเล่าถึงสถานการณ์คับขันจนทำให้ พีเลี้ยงต้องเข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิด

“สิ่งที่พีเก้แนะนำคือให้เราลองทบทวนเป้าหมายโครงการและศักยภาพของทีม รวมทั้งการวางบทบาทหน้าที่การทำงานของเราทั้งหมด พบว่าพวกเรามีงาน เยอะกันทุกคน ทั้งกิจกรรมในโรงเรียนและนอกโรงเรียน แต่เราก็ยังอยากทำ โครงการนี้...ก็เลยตัดสินใจทำต่อ”

อุ้มเล่าต่อว่า หลังจากระดมความคิดกับเพื่อนแล้วว่าจะเดินทางไปโครงการ ต่อ แต่พวกเราต้องลดกรอบการทำงานลงเหลือเพียงการทำแปลงผักสาธิตเพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงแก่เด็ก ๆ ในโรงเรียน และคนนอกชุมชน จากเป้าหมายที่ใหญ่โตมโหฬาร...ก็เปลี่ยนมาทำสวนผักในโรงเรียนแทน

“ล้มแล้วลุก” บทเรียนจากความผิดพลาด

บทเรียนจากการ “ขาดการวิเคราะห์ศักยภาพตัวเอง” และ “ขาดการวางแผน” ทำให้ทีมต้องปรับรูปแบบการทำงานใหม่ทั้งหมด

“พวกเราต้องเริ่มต้นใหม่ทั้งหมด ตั้งแต่เรื่องที่จะทำ คุยกันอยู่นาน ก็มาจบตรงที่การทำแปลงเกษตรสาธิต เนื่องจากเราเห็นว่าทุกวันนี้มีผักสวนครัวมีราคาสูงขึ้นเรื่อย ๆ ขณะเดียวกันก็มีปัญหาเรื่องการใช้สารเคมี แม้หลายครอบครัวมีแนวคิดปลูกผักไว้บริโภคในครัวเรือนเพื่อลดค่าใช้จ่าย แต่ด้วยข้อจำกัดเรื่องพื้นที่เพาะปลูกและไม่ค่อยมีเวลาดูแล ส่วนเด็ก ๆ แม้จะมีเวลาว่างมากช่วงหลังเลิกเรียน กลับใช้เวลาหมดไปกับสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์” อุ้มเล่าถึงความเป็นมา

โครงการ Line The Nature หรือธรรมชาติแห่งชีวิตจึงเกิดขึ้น โดยตั้งใจใช้พื้นที่ที่อยู่ตรงข้ามกับสวนพฤกษศาสตร์ของโรงเรียนทำคอนโดปลูกผัก เน้นให้เด็ก ๆ ในโรงเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ พร้อมกับตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

นอกจากจะลดพื้นที่การทำงานลงเพื่อให้เหมาะสมกับศักยภาพของทีมทำงานแล้ว ยังดึงเพื่อนจากชมรมนักศึกษาวิชาทหารของโรงเรียนเข้ามาช่วยปรับพื้นที่ และทำแปลงผักแบบคอนโดด้วย โดยใช้วิธีประสานงานผ่านครูที่ปรึกษาชุมนุม รวมถึงใช้ความเป็นเพื่อนเข้าไปขอแรงเพื่อน ๆ เพราะเป็นโครงการแรกทำให้ทุกคนในกลุ่ม “ตระหนัก” ถึงความสำคัญของการหาแนวร่วม

“นอกจากจะลดพื้นที่การทำงานลงเพื่อให้เหมาะสมกับศักยภาพของทีมแล้ว โครงการนี้ยังดึงเพื่อนจากชมรมนักศึกษาวิชาทหารเข้ามาช่วยปรับพื้นที่ และทำแปลงผักแบบคอนโดโดยใช้วิธีประสานงานผ่านครูที่ปรึกษาชุมนุม รวมถึงใช้ความเป็นเพื่อนเข้าไปขอแรง... ทำให้ทุกคนในกลุ่ม “ตระหนัก” ถึงความสำคัญของการหาแนวร่วม ”

เรียนรู้...จากการปฏิบัติจริง

แม้จะมีโจทย์ใหม่ที่ท้าทาย และมีเวลาทำกิจกรรมจำกัดเพียงแค่ 4 เดือน แต่เนื่องจากเวลา 2 เดือนแรกของพวกเขาหมดไปกับโครงการสวนพฤกษศาสตร์ที่ล่าช้า เกมนำทั้ง 5 คนจึงต้องเร่งเรียนรู้เรื่องพันธุ์พืชพันธุ์ผักทันที ทั้งศึกษาชนิดพันธุ์ว่าอะไรที่ปลูกง่าย ไตไว และจะปลูกอย่างไรให้ได้ผลดี ในที่สุดจึงตัดสินใจปลูกคะน้า ผักกาดกวาดตุง และผักบุ้ง เพื่อให้เห็นผลทันตาตามระยะเวลาโครงการที่เหลืออยู่

อุ้มเล่าต่อว่า แม้เวลามีน้อย แต่พวกเราก็ไม่ย่อ พยายามหาข้อมูลทุกอย่าง ทั้งลงไปศึกษาดูงานที่อำเภอบางกล่ำพบว่ามีการใช้วัสดุอีกหลายชนิดที่ใช้สำหรับปลูกพืชเกษตรในพื้นที่จำกัด เช่น ปลูกในยางรถ ตะกร้า ขวด หรือกล่องโฟม แม้วัสดุบางชนิดจะเป็นวัสดุเหลือใช้และมีอยู่แล้ว เช่น กล่องโฟม แต่ต้องใช้ดินผสมที่ไว้รองพื้นกล่องค่อนข้างมาก ซึ่งซื้อก็หายากและมีราคาแพง ยิ่งเมื่อคำนวณต้นทุนแต่ละชนิดแล้วก็ยิ่งแพงขึ้นไปอีก โดยตอนแรกตั้งใจจะใช้ท่อพีวีซีทำคอนโดตามที่ได้ศึกษาเรียนรู้มา แต่เมื่อพิจารณาอย่างรอบคอบก็พบว่าการใช้ท่อพีวีซีมีงบประมาณสูงมาก จึงหันมาใช้ไม้ไผ่แทน โดยชวนกันไปซื้อไม้ไผ่ที่อำเภอจะนะในวันเสาร์ซึ่งเป็นแหล่งขายไม้ไผ่แห่งหนึ่งของจังหวัด

“ तरहตมากครับกว่าจะได้ไม้ไผ่ราคาถูก เพราะกว่าจะเลิกเรียนลูกเสือก็ 3 โมงเย็น กว่าจะไปถึงพื้นที่ก็ 5 โมงเย็นแล้วถนนหนทางก็ไม่ค่อยดี เพราะช่วงนั้นมีรถทำถนนอยู่ ทำให้สายท่อน้ำมันเบรกในรถหลุด จนน้ำมันเบรกแห้งขับรถเร็วไม่ได้ พอเข้าไปถึงขอซื้อไม้ไผ่ลำละ 20 บาท ตัดแบ่งแต่ละลำให้มีขนาดความยาว 2 เมตร ได้ประมาณ 3 - 4 ท่อน พวกเราช่วย

กันตัดได้แค่ 18 ท่อน ก็ต้องรีบกลับออกมากว่าจะถึงโรงเรียนก็ราว 3 ทุ่ม...นี่ถือเป็นบททดสอบความตั้งใจของเราได้ในระดับหนึ่ง”

เรียนรู้และปรับตัว...เพื่อการ ทำงานเป็นทีม

แม้จะตั้งธงไว้ว่าต้องทำโครงการต่อ... แต่กว่าการทำงานจะเข้าที่เข้าทาง ดึงเพื่อนทั้งในกลุ่มและนอกกลุ่มมาช่วยงานได้นั้น หนุุ่ม ๆ ทั้ง 5 ก็ต้องประสบปัญหาจนแทบล้มโครงการอีกครั้ง แม้จะมีเกมนำหลักถึง 5 คน แต่คนที่กล้าคิด กล้าตัดสินใจมีเพียงอุ้มเท่านั้น เมื่องานไม่บรรลุตามเป้าหมาย กิจกรรมไม่คืบหน้า อุ้มจึงมักจะต่อว่าเพื่อนแรง ๆ ขณะที่เพื่อนอีก 4 คนที่เหลือก็ยังไม่มีความเป็นผู้นำ ต้องรอคำสั่งจากอุ้ม ไม่สามารถตัดสินใจดำเนินการได้

เมื่อผนวกกับงานโรงเรียนด้านอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบทั้งในฐานะนักเรียน และคณะกรรมการนักเรียนด้วยแล้ว ทำให้การ

“ พวกเขาได้เรียนรู้กระบวนการทำงานที่ทุกคนต้องร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ยอมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตัวเอง เพื่อให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม ไม่ใช่การรอรับคำสั่งแล้วปฏิบัติตาม ซึ่งจะทำให้งานไม่บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ”

“ บทเรียนจากการทำโครงการครั้งนี้ทำให้ฉันทึ่งเพื่อน ๆ เข้ามามีบทบาทในการทำงานมากขึ้น ทั้งยังยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน...และยังเปิดใจให้เพื่อนมากขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ขณะเดียวกันเพื่อน ๆ ก็เริ่มปรับตัวเข้ามามีส่วนร่วมหยิบจับงาน แสดงความคิดเห็น ไม่ปล่อยให้ฉันทัดคนเดียวแล้วสั่งการแบบเผด็จการเหมือนที่ผ่านมา ”

ทำโครงการหยุดชะงักเป็นช่วง ๆ ทั้งพี่เก้และอาจารย์ชาติรี ทักษิณายนต์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการต้องเข้าไปช่วยกระตุ้นบ่อยครั้ง ทำให้งานค่อย ๆ เดินหน้าไปที่ละขั้นทีละตอนอย่างช้า ๆ

พี่เก้ในฐานะพี่เลี้ยงโครงการยอมรับว่า เธอต้องกระตุ้นเด็ก ๆ กลุ่มนี้ร่วม 10 ครั้ง และทุกครั้งทีลงไปจะนำคูปองหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการปลูกผักคอนโดไปให้เด็ก ๆ ดู พร้อมทั้งให้คำแนะนำ เพื่อให้เด็กคิดวางแผนต่อว่า จะพัฒนาโครงการต่อไปอย่างไร และพัฒนาได้แค่ไหน พูดในเชิงบวกเพื่อให้เด็ก ๆ เกิดกำลังใจมีแรงฮึดสู้อีกครั้ง

ส่วนอาจารย์ชาติรีบอกว่า ด้วยระยะเวลาทำโครงการที่มีอยู่อย่างจำกัด อาจารย์จึงต้องเรียกแกนนำกลุ่มมาพูดคุย เด็ก ๆ ก็จะสะท้อนปัญหาว่าต้องเรียนไปพร้อม ๆ กับการทำงานทุกอย่าง จนรู้สึกท้อในบางครั้ง และไม่มีเวลาทุ่มเทเต็มที่กับการทำโครงการ ขณะเดียวกันยังเจอเรื่องความร่วมมือของเพื่อนในกลุ่มที่บางครั้งตกลงกันเรียบร้อยแล้ว แต่พอถึงเวลาทำจริง ปรากฏว่าไม่มีใครมาช่วย ก็ต้องเปลี่ยนไปทำวันอื่นแทน

“ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนคือ ในการทำงานแม้จะมีการแบ่งหน้าที่กันชัดเจนว่าใครรับผิดชอบทำอะไร ใครรดน้ำให้ปุ๋ย แต่พอถึงเวลารดน้ำ คนรดน้ำก็ไม่ค่อยทำงาน ผักก็ไม่ค่อยโต ต้องมานั่งวางแผนปรึกษากับครูเกษตร เพราะแผนงานได้วางไว้แล้ว แต่ไม่มีการปฏิบัติตาม สุดท้ายฉันทัดกับปุ๋ยมต้องมาช่วยกันรดน้ำตอนเย็นแทนเพื่อนที่ได้รับมอบหมายตั้งแต่แรก และวางแผนแบ่งงานใหม่ ดึงเฉพาะแกนนำที่สนใจจริง ๆ 4 คน มาช่วยกันทำงานอย่างจริงจังช่วงหลังเลิกเรียนหรือวันหยุดในเดือนสุดท้ายของการทำโครงการ”

บทเรียนจากการทำโครงการครั้งนี้ทำให้ฉันทึ่งยอมรับเพื่อน ๆ ให้เข้ามามีบทบาทในการทำงานมากขึ้น ทั้งยังยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน โดยเฉพาะปุ๋ยมที่มีความรู้ด้านการเกษตรมากกว่าทุกคนในกลุ่ม และยังเปิดใจให้เพื่อนมากขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจบนพื้นฐานที่ตรงกัน ขณะเดียวกันเพื่อน ๆ ก็เริ่มปรับตัวเข้ามามีส่วนร่วมหยิบจับงาน แสดงความคิดเห็น ไม่ปล่อยให้ฉันทัดคนเดียวแล้วสั่งการแบบเผด็จการเหมือนที่ผ่านมา จนในที่สุดคอนโดผักที่ล้มลุกคลุกคลานก็เติบโตได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

ไม่ถึงจุดหมาย แต่ได้เรียนรู้

แม้ว่าสุดท้ายโครงการของพวกเขาจะไม่ถึงเป้าหมายที่วางไว้ นั่นคือทำแปลงปลูกผักในโรงเรียนให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง แต่แกนนำทุกคนก็มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม นำโรงเรียนและชุมชนมาใช้เป็นโจทย์ในการพัฒนา ที่สำคัญคือทำให้พวกเขาได้เรียนรู้กระบวนการทำงานที่ทุกคนต้องร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ยอมรับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง เพื่อให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม ไม่ใช่การรอรับคำสั่งแล้วปฏิบัติตาม ซึ่งจะทำให้งานไม่บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และโครงการนี้ยังช่วยจุดประกายให้มีการขับเคลื่อนเรื่องการทำเกษตรแนวตั้งในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการตื่นตัวของคณะครูและนักเรียนในการทำกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น

โดยเฉพาะฉันทัดในฐานะหัวหน้าทีมที่มีบทบาทในการวางแผนและดูแลการเงินแล้วว่า การทำโครงการนี้ ทำให้รู้ว่าตนเองยังเป็นผู้หน้าที่ไม่ดี ค่อนข้างเผด็จการ พอเพื่อนไม่ทำตามคำสั่งก็จะต่อว่าอย่างรุนแรง จึงถูกเพื่อน ๆ ทอดทิ้งหลายครั้ง

“เราเลยต้องมานั่งทำงานเองเป็นส่วนใหญ่ บางครั้งรู้สึกเหนื่อยมาก ทำให้โครงการไม่เดินไปตามเป้าหมาย ช่วงหลังจึงค่อย ๆ ปรับตัว มีการกระจายงานให้เพื่อน รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม เปิดโอกาสให้คนอื่นเข้ามาช่วยคิด ร่วมทำมากขึ้น งานจึงคืบหน้า”

เกมส์ที่ดูแลงานเอกสาร วิเคราะห์ตัวเองอย่างชัดเจนว่า ปัญหาของเกมส์คืออยู่คนละห้องกับเพื่อน ทำให้เวลาว่างไม่ตรงกัน และฉันทัดก็มักจะบอกกะทันหันว่าต้องทำอะไร จึงจัดสรรเวลามาช่วยเพื่อนไม่ค่อยได้ ส่วนเวลาทำงานบางครั้งก็เถียงกันบ้าง โดยเฉพาะกับฉันทัดที่เป็นคนจริงจัง อารมณ์ร้อน มักจะด่าเพื่อน ๆ เมื่อไม่ได้ตั้งใจ เรายังจะเถียงหรือด่ากลับ ผลัดกันแพ้ ผลัดกันชนะ แต่ไม่ได้รู้สึกโกรธ เหมือนได้ระบายความในใจต่อกันมากกว่า ใช้เวลาเย็นคิดทบทวนสักพักก็จะทำงานกันต่อ รู้จักการให้อภัยกัน และได้เรียนรู้เรื่องงานเอกสารจากที่ไม่เป็นเลยก็เริ่มทำได้

ด้านฉันทัดนั้น เพื่อน ๆ บอกว่า ปกติเป็นคนไม่ค่อยพูด เพื่อน ๆ เลยมอบหมายงานด้านสื่อสารโครงการ ฉันทัดจึงต้องพัฒนาตัวเองให้สมกับที่เพื่อนไว้วางใจ

“เดิมเป็นคนไม่พูด ไม่แสดงความคิดเห็นในกลุ่ม รู้สึกว่าช่วยเพื่อนได้ไม่เต็มที่จนรู้สึกผิด พอทำโครงการได้ระยะหนึ่งจำเป็นต้องพัฒนาตัวเอง ต้องเสนอความคิดเห็นเวลาประชุมหรือคุยงาน ทำให้เริ่มพูดได้ มีปฏิริยาโต้ตอบกับเพื่อน และรู้จักแยกแยะเวลา ช่วยเหลือเพื่อนในการทำงานมากขึ้น”

แม้จะล้มลุกคลุกคลานกับการทำโครงการมาโดยตลอด แต่หนุ่ม ๆ ทั้ง 5 ก็ไม่ท้อ ทุกคนพยายาม “ต่อสู้” กับ “ใจ” ของตนเอง จนได้เรียนรู้ว่า...

“ความสำเร็จ” ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากมือของคน ๆ เดียว แต่เกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด และร่วมทำของทีมงานทุกคน...

โรงเรียนวชิราวุธ โครงการรสมชาติแห่งชีวิต กลุ่ม Line The Nature

- นายนันทวุฒิ แยมชุ่ม
- นายศาสตรา จิตตวาที
- นายประพล แซ่ตั้ง
- นายวรพจน์ นันยะมโณ
- นายศุภภรณ์ เอียดแก้ว

ที่ปรึกษาโครงการ: อาจารย์ชาติรี ทักษิณายนต์